

O Consello da Cultura presenta un 'catálogo' de exiliados

O congreso remata o Sábado 29 en Sada cunha homenaxe a todos os que tiveron que marchar

Un programa case maratoniño. Recoñecía a coordinadora Pilar Cagiao que o I Congreso Internacional "O Exilio Galego" que organiza o Consello da Cultura abranque unha morea de personaxes e aspectos relacionados coa marcha do país. Setenta e sete relatores e cento trinta participantes nun congreso que remata o Sábado 29 de Setembro, día no que se presenta ademais unha das aportacións máis novedosas do encontro: a catalogación dos exiliados galegos nun repertorio bibliográfico con 2.141 rexistros sobre homes e mulleres.

Pero o mesmo termo "exiliado" xerou debate ao seu redor. O historiador Xosé Manuel Núñez Seixas intentou establecer un canon sobre quen era e quen non un exiliado. Coida que hai que deslindar aos que padeceron o exilio doutros grupos como "os prófugos, emigrados ou refuxiados", ao tempo que explicaba os criterios do proxecto que se

apresenta o Sabado e que ten como título "O exilio galego. Un repertorio biobibliográfico: unha primeira achega". Non faltou quen rexeitara os límites entre o que é exilio e emigración. Por exemplo, Miro Villar participou no congreso o Martes 25 de Setembro cunha conferencia sobre a vida e obra de Anton Zapata García, natural de Laxe e emigrado a Arxentina. Galeguista, poeta, promotor do Seminario de Estudos Galegos e republicano, Zapata García aparece como autor do primeiro texto en galego sobre o asasinato de Alexandre Bóveda. Tamén Beatriz Ruiz explicou a historia de Carme, unha muller de Vigo que marchou a Londres, para concluir que un periplo como o dela tamén era unha crónica do exilio.

Non só do exilio do '36 trata este Congreso. Xosé Ramón Barreiro inaugurou as sesións de relatos analizando o que supuxera o exodo posterior á I República.

"Abandonaron Galiza os intelectuais e políticos máis destacados, deixando atrás unha España desnatada. Fundarán en América as bases da cultura galega do exterior", dixo. Luis Seoane foi lembrado nas intervencións de Xoán González Millán, Xesús Alonso Montero e Gregorio Ferrero. Este é un congreso no que saen a relucir personaxes até agora anónimos, aínda que como explicara o presidente do Consello da Cultura, Carlos Casares, a idea xurdira nun primeiro momento como unha granxería homenaxe a Castelao. Da actividade política do rianxeiro no exilio charlaron nunha mesa redonda o Luns 24 Casares, Bieito Alonso, Xoán Casares Garrido e Xusto G. Beramendi.

Biografías menos coñecidas aparecen tamén como sorpresas. Quen era Xosé Almoína? Afonso Pena levou ao Consello da Cultura a historia deste lugueño que, exiliado na República Dominicana, chegou a ser o secre-

tário persoal do ditador Trujillo, contra o que se posicionaria anos despois através dun libro que lle custou a vida. Piedad Domínguez e os fuxidos de San Cibrao, a familia Barrio de Vilalba, o sindicalista do Deza Xosé Fondevila, os mártires de Betanzos en cuxa memoria se edita un facsimil testemuña da represión nesta comarca, etc. Son moitos os nomes que se escoitan, tamén de mulleres, moitas veces esquecidas como protagonistas deste exodo. O Martes podíanse escoitar dúas voces radiofónicas: a da ourensá Concha Límia e a de Iolanda Díaz Gallego. Ambas, durante décadas animando aos galegos no exterior através das ondas. Maruxa Seoane, Mercedes Núñez e María Casares son obxecto de estudo no congreso.

A arte do exilio

Política, literatura, xornalismo, arquitectura, música, ensino, a figura de Castelao, os diferentes

destinos dos exiliados e as artes plásticas son os ángulos polos que discorre o congreso. No terreiro das artes plásticas e exilio, a profesora María Luisa Sobrino advertiu á Xunta da necesidade de "salvar a obra que os artistas galegos deixaron alá, moita da cal corre grave perigo de desaparecer". Lémbranse os casos de artistas como a pintora Maruxa Mallo, o arquitecto Xosé Caridad Mateo, ou o fotógrafo Xosé Suárez, que tiveron que marchar a América. "O franquismo puxo fin ao florecemento das artes plásticas que vivía Galiza nos anos 30. Os artistas estebelecían os seus núcleos de creación fundamentalmente en Buenos Aires, enriquecéndose co contacto da intelectualidade argentina e transformando a cidade na capital das artes", afirmou Sobrino. O Castro, Sada, será o escenario da clausura do congreso o Sábado 29, coa presenza de Nicolás Sánchez Albornoz, Isaac Díaz Pardo e Raimundo García Domínguez Borobó. ♦

Luz Pozo foi arroupada por amigos e xentes da literatura.

Voz Noticias

Luz Pozo agradece a Ribadeo a forza criadora

Unha rua lembrará á poeta tras a homenaxe da Asociación de Escritores

Elegancia e sensibilidade. Dous adxectivos moi repetidos o Sábado 22 de Setembro en Ribadeo durante a homenaxe a Luz Pozo Garza. A poeta recibía a Asociación de Escritores brindada a Uxío Novoneira, Manuel María ou María Xosé Queizán, entre outros. Unha letra que serve para recoñecer a traxectoria da-

queles que entregan os seus anos á escrita e unha rua que lembrará a Luz Pozo na súa vila natal.

Unha vila natal da que Luz Pozo partiu por vez primeira, aos sete anos, cara Viveiro. Outros sete anos e outra partida, desta vez non tan tranquila. Luz Pozo tiña catorce anos cando estoupou o golpe do '36. O pai, republicano,

estivo preso. A familia fuxe, nun primeiro momento a Lugo, despois a Marrocos. Voltarían á Mariña luguesa en 1940. O Sábado 22 a poeta recoñecía o "espazo de amizade" que supuxera Ribadeo para ela. Acompañada en todo momento por Xosé Mª Álvarez Cárceles, presidente da Asociación de Escritores, e por Miguel Anxo Fernán Vello, secretario,

ela mesma plantaba un camélio e descubría a escultura de homenaxe. Da súa tarefa como construtora de versos faláron os seus amigos escritores, da "tensión poética" da súa obra e da súa continua labor de investigación.

Houbou recepción na Casa do Concello e inauguración dunha rua co nome da escritora. Arrou-

pábana María Xosé Queizán, Neira Vilas, Franco Grande e Iolanda Castañón, entre outros. Nesta edición de "O escritor na súa terra", como ten acontecido nas anteriores, amigos e viciosos participan da homenaxe. Contenta, a autora de O paxaro na boca agradecía con emoción o tributo.

Cantigas, erotismo e Rosalía

Da "enerxía cósmica" a que fan referencia na Asociación de Escritores ao describir a Luz Pozo ofrece mostras a súa biografía. Con dezaio anos comeza a publicar poemas en xornais, un deles *Las riberas del Eo*, de Ribadeo. O seu primeiro libro titulouse *Ánfora* e saíu publicado en 1949. Virían despois *O paxaro na boca*, *Concerto de outono* e *Verbas derradeiras*. Decantarse exclusivamente polo galego na súa obra derívase do contacto coa cidade de Vigo e da influencia do seu home, o xa finado Eduardo Moreira, segundo ela mesma lembra.

Nos últimos anos, con poemarios como *Vida secreta de Rosalía* e traballos ensaísticos como *Ondas do Mar de Vigo*, que afonda na faceta investigadora, Luz Pozo Garza recibiu ás novas xeracións de poetas cos brazos abertos. "Non me gusta anquilosarme e estou moi pendente da poesía actual. Xuntamos reforza o impulso da muller na literatura xa que se dá un traspasamento moi efectivo de ideas", explicaba nunha entrevista. Defensora da posíbel autoría feminina de parte das cantigas eróticas medievais, acríma difusora da literatura rosaliana e promotora de revistas como *Nordés* e *Clave Orión*, a escritora de Ribadeo agradeceu na súa terra que a tivera dotada de tanta forza criadora. ♦